

การดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
ตามหลักภavana 4 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
Mind health care of coronavirus disease 2019 patients according to
development in Field Hospital Mahachulalongkornrajavidyalaya
Roi Et Buddhist College

กิตติพัทธ์ เทศกำจร

Kittiphat Thedkamchorn

พระครูโพธิสีลคุณ

Phrakhrupothiseelacoon

พระมหาคมคาย สิริปณฺโญ

Pharamaha Komkai Singtong

สนั่น ประเสริฐ

Snan Prasert

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
mahachulalongkornrajavidyalaya university RoiEt Buddhist college

E-mail: kittiphat.thed@mcu.ac.th

(Received: May 25, 2022/ Revised: June 18, 2022/ Accepted: June 20, 2022)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวความคิดการดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามหลักภavana 4 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด โดยผู้ให้ข้อมูลวิจัยเป็นบุคลากรโรงพยาบาลสนาม จำนวน 3 คน พระสงฆ์ จำนวน 6 รูป การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ประกอบการดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้านการพัฒนากาย การดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้านการพัฒนาความประพฤติ การดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้านพัฒนาจิตและการดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้านการพัฒนาปัญญา

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ทำให้ผู้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ดมีความทุกข์ทางกาย คือโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และความทุกข์ทางใจผู้เข้ารับการรักษาเกิดจากปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจรวมอยู่ด้วย ปัจจัยทั้งสองประการมีผลต่อสุขภาพจิตใจของผู้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด แนวความคิดการดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด แบ่งออกเป็น ด้าน 2 ประกอบด้วย ด้านที่ 1 คือด้านร่างกายประกอบด้วย ตัวผู้ป่วยโรค และ คนรักษา ด้านที่ 2 คือด้านจิตใจ โดยการนำหลักภavana 4 ตามหลักพระพุทธศาสนาไปสู่ 3 กลุ่มสำคัญคือ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลสนาม พระสงฆ์ คนไข้ ทำให้ผู้ป่วยมีสุขภาพจิตใจเข้มแข็งมีกำลังใจต่อสู้กับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้

คำสำคัญ: สุขภาพจิต; ผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019; หลักภavana 4

Abstract

The objectives of this research were to study 1) to study the concept of Mind health care for Covid-19 patients according to development in Field Hospital Mahachulalongkornrajavidyalaya Roi ET Buddhist College. The research informants were field hospital personnel, 3 people, and 6 monks. Data collection using interview form consisted of Health care for COVID-19 patients in terms of physical development, Moral development, Emotional development, and Intellectual development. Both factors affect the mental health of the patients. The results of the research were as follows: Factors that cause patients to receive treatment in Field Hospital Mahachulalongkornrajavidyalaya Roi ET Buddhist College the patient is physically suffering from COVID-19 and the psychological distress of the patients who received treatment was caused by social factors and economic factors as well. Concept of mental health care for COVID-19 patients is divided into 2 areas:

1. is the physical aspect, consisting of the patient, the disease, and the healer
- 2 is the mental aspect by applying to development in Buddhism to three important groups, namely Field hospital staff, monks, patients Make patients have mental health, strength and courage to fight COVID-19

Keywords: Mind health care; coronavirus disease 2019 patients; development

1. บทนำ

สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) ตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ประชาชน และส่งผลกระทบต่อระบบบริการสุขภาพมาเป็นเวลานาน ความชุกปัญหาสุขภาพจิตภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) ข้อมูลช่วงเดือนมกราคม 2564 พบว่าปัญหาสุขภาพจิตที่เกิดขึ้น ได้แก่ ภาวะ หมดไฟ ภาวะความเครียดสูง เสี่ยงซึมเศร้า เสี่ยงฆ่าตัวตาย และซึมเศร้ารุนแรง ร้อยละ 1.52, 1.44, 13.37, 2.26 และ 0.32 ตามลำดับ ทั้งนี้กลุ่มผู้ติดเชื้อมีภาวะเครียดสูงกว่ากลุ่มประชาชนทั่วไปถึง 2 เท่า นอกจากนี้ยังพบว่าบุคลากรทางการแพทย์มีภาวะหมดไฟสูงถึงร้อยละ 2.54 และมีความเครียดในระดับสูงถึงร้อยละ 5.21 กรมสุขภาพจิต ได้จัดทำแผนการฟื้นฟูจิตใจในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) โดยมีเป้าหมายเพื่อลดผลกระทบด้านสุขภาพจิตของประชาชนและเพิ่มศักยภาพทางจิตใจในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนให้มีภูมิคุ้มกันทางใจ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2564: 8)

โรงพยาบาลสนามกรณีผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นหน่วยบริการทางการแพทย์ทั้งในและนอกสถานที่เพื่อใช้ดูแลผู้ป่วยด้านโรคติดต่อในสถานการณ์ที่มีการระบาดของโรค เพราะสามารถจัดตั้งได้อย่างรวดเร็ว ขยายหรือลดขนาดตามความเหมาะสม มีการตรวจรักษาผู้ป่วยตามหลักมาตรฐาน มีการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไปสู่บุคลากร ชุมชน และสิ่งแวดล้อม มีการควบคุมป้องกันโรคให้อยู่ในวงจำกัด โดยหากจำเป็นสามารถดำเนินการส่งต่อโรงพยาบาลที่มีศักยภาพมากกว่า และปิดดำเนินการโรงพยาบาลเมื่อสิ้นสุดการระบาดหรือมีการควบคุมโรคได้อย่างเหมาะสม วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงพยาบาลสนามกรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา

2019 ประกอบด้วย 1) จัดตั้งระบบบริการการดูแลรักษาพยาบาล 2) รับผู้ป่วยยืนยัน COVID-19 ไว้ดูแลรักษาแบบผู้ป่วยใน และให้การดูแลผู้ป่วยที่อาการไม่รุนแรง 3) ใช้เป็นสถานที่เพื่อดูแลรักษาผู้ป่วยที่มีอาการคงที่ และได้รับการส่งตัวมาจากโรงพยาบาลซึ่งดูแลผู้ป่วยในภาวะเฉียบพลันหรือวิกฤตจนอาการดีขึ้นแล้ว สามารถกลับบ้านและดำเนินชีวิตได้อย่างปกติทั่วไป อนึ่งในการดำเนินโครงการจัดตั้งโรงพยาบาลสนามที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นนโยบายของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ.2564 พระธรรมวัชรบัณฑิต อธิการบดี ได้ตระหนักถึงทุกข์ครั้งใหญ่ของคนในประเทศ จึงมีนโยบายให้วิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ในสังกัดทั่วประเทศให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างเต็มกำลังและขอให้ทุกแห่งให้ความร่วมมือกับฝ่ายบ้านเมืองในการแก้ไขปัญหาของประเทศชาติในครั้งนี้ เช่น การร่วมมือกับภาครัฐจัดตั้งโรงพยาบาลสนาม การจัดตั้งโรงพยาบาลแจกอาหารการจ่ายไปในทุกภูมิภาคของประเทศ บริจาคสิ่งของที่จำเป็นและขาดแคลนให้กับโรงพยาบาลสนาม ในขณะที่วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระราชพรหมจริยคุณ เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด ประธานกรรมการวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด และพระครูวาปีจันทคุณ ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด พร้อมด้วยผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ เสียสละอาคารเรียนหลังเดิมและห้องประชุมใหญ่ให้เป็นสถานที่ตั้งโรงพยาบาลแห่งที่ 4 (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2564: ออนไลน์) ซึ่งใช้เป็นสถานที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด 19 ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เป็นอย่างดี อาทิ จังหวัดร้อยเอ็ด โรงพยาบาลร้อยเอ็ด สาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด และโรงพยาบาลธวัชบุรี คณะสงฆ์ในจังหวัดร้อยเอ็ดรวมทั้งองค์กรทางด้านปกครองต่างๆ ในพื้นที่ และจากการจัดตั้งโรงพยาบาลสนามขึ้นในวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ดครั้งนี้กลับพบปัญหาที่ตามมาหลายประการที่เกิดขึ้นกับหน่วยผู้ให้การรักษายาบาลคือ ผู้ป่วยมีสภาพอารมณ์ที่ฉุนเฉียว ใจร้อนหรือในบางครั้งอาจจะเปิดอารมณ์ใส่ทีมผู้ดูแลที่ดำเนินการไม่ได้ตั้งใจปรารถนา หรือผู้ป่วยมีภาวะซึมเศร้าไม่ให้ความร่วมมือ หรือในบางกรณีเช่น เมื่อผู้ป่วยที่รักษาตัวหายจากอาการป่วยแล้วไม่ได้รับการต้อนรับจากชุมชนหรือครอบครัว เป็นต้น และเพื่อเป็นการค้นหาแนวทางการแก้ไขเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้นรวมถึงค้นหาแนวทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงวิชาการในอนาคตนั้น สิ่งหนึ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด นั่นคือสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจ ของผู้ป่วย เป็นต้น เหล่านี้ย่อมจะนำมาซึ่งความสำเร็จในการดำเนินการ จะทำให้ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาสุขภาพกายที่แข็งแรง และมีคุณภาพจิตใจที่เข้มแข็ง พร้อมทั้งจะต่อสู้กับโรคร้ายและอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุขในสังคมต่อไป

คณะผู้วิจัยจึงได้นำองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเสริมสร้างให้ผู้ป่วยโรคโควิด 19 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของโรคทางกายที่กำลังแพร่ระบาดอย่างร้ายแรงและสังคมหวาดกลัวในปัจจุบันกับโรคทางจิต ทำให้เกิดพื้นที่การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพจิตใจของผู้ป่วยโรคโควิด 19 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ดให้มีภูมิฐานด้านจิตใจพร้อมกับการรักษาทางกายโดยนำหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการพัฒนาอันจะสร้างภูมิฐานด้านโรคภายในได้อย่างยั่งยืน โดยการนำกระบวนการวิจัยเป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างทีมวิจัยและโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ดที่ศึกษาเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามหลักภavana 4 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดในการดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามหลักทฤษฎี 4 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ (Inter-view) ร่วมกับพระสงฆ์ นักวิชาการพระพุทธศาสนา แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลสนาม เพื่อทราบแนวคิด การดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยโควิด 19 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด และเป็นงานวิจัยเพื่อสังคม ที่มุ่งเน้นที่จะช่วยแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตของผู้ป่วยโควิด 19 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด ตำบล นิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยนำเอาองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาและนักวิชาการด้านต่างๆ มา มีส่วนพัฒนาและเสริมสร้างให้ผู้ป่วยโควิด 19 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสุขภาพจิตใจในสถานการณ์ การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ในสังคมไทย ทำให้เกิดพื้นที่การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาผู้ ป่วยในโรงพยาบาลสนามให้มีภูมิคุ้มกันภายในโดยนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการพัฒนาซึ่ง สร้างภูมิคุ้มกันภายในอย่างยั่งยืน มีกระบวนการและขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 พื้นที่การศึกษา

โรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือก ดังนี้

- 1) เป็นพื้นที่ของวิทยาลัยสงฆ์ที่ให้บริการประชาชน
- 2) เป็นพื้นที่ที่มหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในกิจกรรมบริการสังคมร่วมกับภาครัฐ

3.2 กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ได้แก่

กลุ่มประชากรในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกเฉพาะผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการดูแลสุขภาพจิตผู้ ป่วยโควิด 19 โรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key information) การวิจัย ในครั้งนี้ประชากรมี 3 กลุ่ม โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) ดังนี้

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานสำคัญที่ร่วมสะท้อนปัญหาและร่วมหาทางแก้ไขประเด็นปัญหาสุขภาพ จิตใจผู้ติดเชื้อโควิด 2019 ได้แก่

- (1) บุคลากรโรงพยาบาลสนาม จำนวน 3 คน
- (2) พระสงฆ์ จำนวน 6 รูป

2) กลุ่มประชากรเป้าหมายที่เป็นผู้ป่วยโควิด 19 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

478 คน

3.3 เครื่องมือการวิจัย

สำหรับงานวิจัยนี้เป็นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ (Inter-view) เพื่อให้ข้อมูลรอบด้านครอบคลุมประเด็นการศึกษา คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยและกระบวนการวิจัยแต่ละขั้น ตอนของการวิจัยกับการดูแลสุขภาพจิตของผู้ติดเชื้อไวรัส 2019 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยแบ่งเครื่องมือการวิจัยออก ดังนี้

1) **แบบสัมภาษณ์** ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 9 รูป/คน โดยมีประเด็นคำถามการวิจัย ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการดูแลสุขภาพจิตด้วยหลักภavana 4 ของผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

ระยะที่ 1 การศึกษาปัญหาและโจทย์วิจัย

ในขณะนี้เป็นการศึกษาพื้นที่และการค้นหาโจทย์วิจัยโดยการนำกรอบของการทำงานวิจัยเพื่อสุขภาพเป็นแนวทางในการดำเนินการในพื้นที่ และคณะวิจัยร่วมกันค้นหาโจทย์ของการวิจัย การออกแบบการวิจัย ในขณะที่ลงพื้นที่พบว่า โรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด ตำบลนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ได้สะท้อนข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงสภาพจิตของผู้ป่วยที่เข้ามารักษาในโรงพยาบาลสนามจากสถานการณ์โควิด 19 ซึ่งมีแนวโน้มส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ป่วยต่อ ความตื่นกลัว ความกังวล ทำให้คณะวิจัยได้นำเอาประเด็นนี้มาต่อยอดการศึกษาต่อ โดยตั้งคำถามถึงสภาพปัญหาสภาพจิตของผู้ป่วยโควิด 19 โรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ดเป็นอย่างไร มีแนวทางวิธีการใดในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยโควิด 19 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

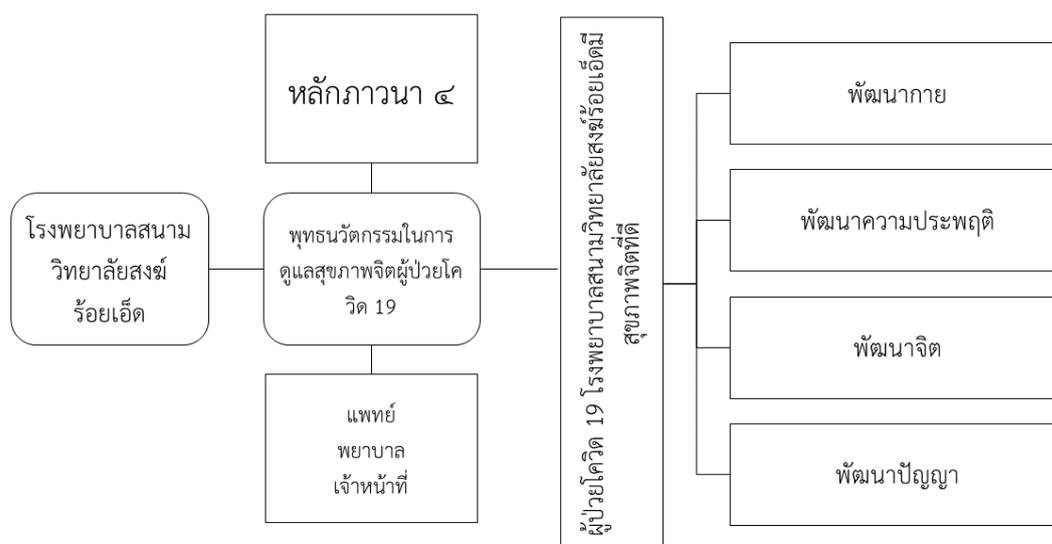
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยโดยการตีความด้วยการสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดจากงานวิจัยว่าสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่กำหนดไว้แล้วจึงนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของการบรรยาย

4. ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ (Inter-view) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดในการดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามหลักภavana 4 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด พื้นที่ในการวิจัยคือโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 9 รูป/คน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ บุคลากรโรงพยาบาลสนาม จำนวน 3 คน และพระสงฆ์ผู้มีองค์ความรู้ทางด้านวิชาการพระพุทธศาสนา จำนวน 6 รูป

แนวคิดการดูแลสุขภาพจิตของผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้บทสรุปจากการสัมภาษณ์บุคลากรโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ดและพระสงฆ์เพื่อให้ได้แนวคิดการดูแลสุขภาพจิตของผู้ติดเชื้อโรคโควิด 2019 ตามหลักภavana 4 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

แผนภาพที่ 1 แนวคิดการดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยโรคโควิด 2019 ตามหลักภาวนา 4 ในโรงพยาบาลสนาม วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

แนวความคิดการดูแลสุขภาพจิตเป็นการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 2019 การดูแลสุขภาพจิตของผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามกรอบแนวคิด หมายถึงการดำเนินชีวิตเป็นอยู่อย่างถูกสำหรับการส่งเสริมสุขภาพทางด้านจิตใจและด้านร่างกายให้เกิดความ สมดุลแบบองค์รวม การดูแลสุขภาพทางจิตหมายความว่า จิตผ่อง สดชื่น เข้มแข็งมีสรรพภาพเดียวเดียวกับร่างกาย ที่แข็งแรงโดยมีกระบวนการดูแลทางด้านจิตใจอย่างถูกต้อง เช่น การจัดการอารมณ์ที่ถูกต้องมีกระบวนการ จัดการกับความรู้สึกนึกคิดได้ถูกต้องเรียกว่ามีความถูกต้องในการดูแลสุขภาพจิตทำให้จิตใจไม่ก่อให้เกิดโรค เช่น ความเศร้าหมอง ชุ่นมัว วุ่นวาย กังวล เช่นเดียวกับโรคโควิด 2019 ที่กำลังแพร่ระบาดในสังคมปัจจุบัน

การพัฒนาจิตใจตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นวิชาการทางด้านจิตใจที่เรียบง่ายตรงไป ตรงมา ทุกคนสามารถพิสูจน์ได้โดยง่าย ไม่เกี่ยวข้องกับความหลงเชื่อ เมื่อได้ศึกษาและทดลองฝึกปฏิบัติดูจะ ได้รับผลภายในวินาทีที่ลงมือปฏิบัติ คือ จะมีความเบาสบาย สงบ ไม่มีความทุกข์ภายในจิตใจและจิตใจบริสุทธิ์ ผ่องใสโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ เพราะเป็นเรื่องของการใช้สติปัญญาของตนเอง ในทางพระพุทธศาสนา ถือว่าการมีสุขภาพหรือสุขภาพะนั้นจะต้องมองให้กว้างให้ครอบคลุมทั้งสองด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจและ สิ่งแวดล้อม และด้านอื่นๆ ที่จะต้องคำนึง อาทิ ด้านความเสรี ได้แก่ความปลอดภัย โปร่ง โล่งเบา ด้านความสงบได้แก่ ภาวะไม่ร้อนรน ทั้งร่างกายและจิตใจ ภาวะวุ่นวาย ไม่กระสับกระส่าย ด้านความสะอาดหรือความบริสุทธิ์ หมดจดสดใส ไม่ชุ่นมัว ด้านความสว่าง ความแจ่มชัด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549: 5-6) ซึ่ง ซึ่งการพัฒนาสุขภาพกายและจิตตามหลักพุทธศาสนา เป็นความสมดุลของชีวิตแบบเป็นองค์รวม เนื่องจากการ พัฒนาตนตามหลัก ภาวนา 4 ดังนี้

1) ด้านกายภาวนา (Physical development) หมายถึงการพัฒนาร่างกายให้อยู่ดีมีสุขอย่าง เกื้อกูลกันกับธรรมชาติ เห็นคุณค่า ดูแลรักษา มีความสุขเมื่ออยู่กับธรรมชาติ บริโภคปัจจัยสี่ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องใช้ให้มีคุณค่าสูงสุด เลือกรับบริโภคและใช้สอยตามความเหมาะสม มีสติไม่ลุ่มหลงและปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลาย

อย่างมีสติทำให้เกิดโทษ โดยเฉพาะให้รู้จัก ดู ฟังอย่างมีสติและให้รู้จักใช้ ปัญญา ดูแลเอาใจใส่สุขภาพร่างกายให้แข็งแรง

2) ศิลภาวนา (Moral development; Social development) หมายถึง การพัฒนาด้านพฤติกรรม กาย วาจา ให้เหมาะสมในสังคม มีพฤติกรรมที่ดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นการมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม รู้จักช่วยเหลือกัน ไม่เบียดเบียนหรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายให้แก่ผู้อื่น มีความสุจริตในการประกอบอาชีพเคารพกฎเกณฑ์ จรรยาบรรณ และกฎหมาย

3) จิตภาวนา (Emotional development, Psychological development) หมายถึง การพัฒนาด้านจิตใจให้เจริญงอกงามขึ้นด้วยคุณธรรม มีสุขภาพจิตที่ดีมีน้ำใจ เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความศรัทธาและความเชื่อด้วยปัญญา มีความเคารพ อ่อนโยน ซื่อสัตย์ กตัญญู มีจิตใจที่เข้มแข็งมั่นคง ชยัน เพียรพยายาม อุดหนุน รับผิดชอบ มีสติ มีความร่าเริงเบิกบาน สดชื่น อิ่มใจพอใจ และสงบสุข

4) ปัญญาภาวนา (Cognitive development, Intellectual development) หมายถึง การพัฒนาให้รู้จักคิดโดยการฝึกอบรม เสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจ ให้รู้จักคิด พิจารณา วินิจฉัย ไตร่ตรอง แก้ปัญหา ดำเนินการต่าง ๆ ด้วยปัญญา มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความจริง ปราศจากอคติ รู้วิชาชีพการงานที่เป็นหน้าที่ของตนเอง มีความรู้ที่ต้องใช้ในการดำเนินชีวิต มีปัญญารู้เท่าทันโลกและชีวิตตามสภาวะ ทำให้จิตใจเป็นอิสระ

ความสมดุลของชีวิตทั้งด้านร่างกาย (กายภาวนา) ด้านพฤติกรรม (ศีลภาวนา) ด้านจิตใจ (จิตภาวนา) และด้านสมองหรือสติปัญญา (ปัญญาภาวนา) ทั้ง 4 ด้าน เป็นเสมือนปัจจัยสำคัญของชีวิตที่ช่วยสร้างสุขภาพให้แก่นุชนุษย์ทุกเพศ วัย (ตระกูล พุ่มงาม, 2564: 474) โดยเฉพาะผู้ป่วยโควิด 19 การนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการพัฒนาซึ่งสร้างภูมิคุ้มกันภายในอย่างยั่งยืน จะเกิดไม่ได้หากปราศจากสามส่วนสำคัญ คือผู้รักษา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและผู้รับการรักษา ด้วยการนำเอาหลักการดูแลสุขภาพจิตตามหลักภาวนา 4 ไปสู่ผู้รักษาและผู้รับการรักษา

5. อภิปรายผล

การศึกษาแนวคิดในการดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามหลักภาวนา 4 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด เริ่มจากสถานการณ์การติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยและนโยบายของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยร่วมกับภาครัฐที่จะช่วยเหลือสังคมในยามวิกฤต เช่นการร่วมมือกับภาครัฐจัดตั้งโรงพยาบาลสนาม การจัดตั้งโรงทานแจกอาหารการจ่ายไปในทุกภูมิภาคของประเทศบริจาคสิ่งของที่จำเป็นและขาดแคลนให้กับโรงพยาบาลสนาม คณะผู้วิจัยเชื่อว่าจะมีความจำเป็นอย่างยิ่งว่าต้องทำการศึกษาถึงพุทธนวัตกรรมการดูแลสุขภาพจิตที่จะทำให้ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ดเกิดพุทธนวัตกรรมการดูแลสุขภาพจิตใจอันจะเกื้อกูลในการต่อสู้กับโรคทางกายให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านจิตใจและร่างกาย และการเล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาแนวทางวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ได้กรอบแนวคิดการนำเอาหลักภาวนา 4 มาประยุกต์ใช้ โดยการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสภาพปัญหาสุขภาพจิตในของผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด โดยประสานบุคลากรเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด ผู้ป่วยที่เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยรับทราบวัตถุประสงค์วิธีดำเนินงานให้ผู้ป่วยยินดีเข้าร่วมกิจกรรมการดูแลสุขภาพจิต

6. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวคิดในการดูแลสุขภาพจิตของผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามหลักภานา 4 ในโรงพยาบาลสนามวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ดเป็นการรายงานสรุปผลและอภิปรายผลในเบื้องต้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ทำให้เกิดกรอบแนวคิดของการวิจัยและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเท่านั้น

7. เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข. (2564). *แนวทางการดูแลสุขภาพจิตใจในโรงพยาบาลสนาม ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1*. สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2565, จาก <https://goo.by/rZ6Rx>.
- ตระกูล พุ่มงาม และคณะ. (2564). สุขภาวะแนวพุทธของผู้สูงอายุ. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. 7(1), 467-480.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2549). *สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ*. (พิมพ์ครั้งที่10). กรุงเทพมหานคร: ชุมชนุมนุสสรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, อธิการบดี มจร สั่งการให้วิทยาเขตทั่วประเทศร่วมมือรัฐจัดตั้งโรงพยาบาลสนามดูแลประชาชน. (14 กรกฎาคม 2564). สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2565, จาก <https://www.mcu.ac.th/news/detail/35983>.